

თუ თქვენ სასამართლოში სარჩელის შეტანა გადანაცვლებით

**სვლილუბაძე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში
სასამართლოში სარჩელის (განცხადების) აღკვერისა და
საქმის წარმოების სხვა პროცედურებთან დაკავშირებით**

გიორგი გვინიტაძე

ადვოკატი, დამოუკიდებელი
ექსპერტი

საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, ყველას აქვს უფლება თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. აღნიშნული უფლება განმტკიცებულია აგრეთვე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი

ნაწილით, რომლის თანახმად, ყოველი პირისათვის უზრუნველყოფილია უფლებების (ქანონიერი ინტერესის) სასამართლო წესით დაცვა. ასეთი უფლება იურიდიული პირებისთვის ასევე გარანტირებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 79-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

აღნიშნული ზოგადი ხასიათის უფლება დეტალურადაა განერილი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამისი ნორმებით და ამ ნორმათა ზუსტი დაცვა, შესაბამისი საპროცესო დოკუმენტების (სარჩელის, შესაგებლის) სრულყოფილად მომზადება მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს საქმის შემდგომ წარმატებულ მსვლელობას.

ამავე კოდექსის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, განცხადების მიღებასა და საქმის განხილვაზე უარის თქმა სასამართლოს შეუძლია მხოლოდ ამ კოდექსით დადგენილი საფუძვლებით და წესით.

როგორც ამ ნორმითაც ჩანს, სასამართლოსთვის მიმართვისა და საქმის განხილვის უფლება არ არის აბსოლუტური ხასიათის და მის განსახორციელებლად კანონმდებლობით დადგენილია

სხვადასხვა საპროცესო და მატერიალური ნორმები, წესები, რომელთა შესაბამისად, ცალკეულ შემთხვევებში, გარკვეული პირობების არსებობისას, სასამართლო მიიღებს გადაწყვეტილებას სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის, განუხილველად დატოვების, საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ და სხვა.

ასეთი ნორმებია, მაგალითად, **სარჩელის (განცხადების) წარდგენის ფორმის, ხანდაზმულობის ვადის, სახელმწიფო ბაჟის ოდენობის, სარჩელის (განცხადების) ფორმის, მისი აუცილებელი რეკვიზიტების განმსაზღვრელი საპროცესო ნორმები და ა.შ.**

ამ ნორმათა მიზანია განხორციელდეს სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულება. დაცული იქნეს მოწინააღმდეგე მხარის კანონიერი ინტერესები, თავიდან იქნეს

აცოცხლებული საქმის გადაწყვეტის დაუსაბუთებლად გაჭიანურება, საქმეთა განხილვის დუბლირება, სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის ხელის შეშლა, საქმის განხილვასთან დაკავშირებული უსაფუძვლო ხარჯები, მხარეთა, სასამართლოს და მისი აპარატის მოხელეთა უსაფუძვლო მოცდენა და ა.შ.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო დრომდე, სხვადასხვა ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზის გამო, ბევრი მოსარჩელე (იურიდიული, თუ ფიზიკური პირი) ცდილობს კვალიფიციური იურისტის დახმარების გარეშე, თავად შეადგინოს ესა თუ ის საპროცესო დოკუმენტი და წარადგინოს იგი სასამართლოში დავის დასაწყებად. ასეთი მცდელობა, როგორც წესი, წარუმატებელია

და რაც ყველაზე დასანანია, დიდი ალბათობით მოსაგები საქმე სარჩელის აღძვრის სტადიაზევე ფერხდება ან უკეთეს შემთხვევაში არ მიდის არსებითი გადანყვებილების გამოტანამდე. ბუნებრივია, ასეთი შედეგი გაუმართლებელ მატერიალურ დანახარჯებს, ფსიქოლოგიურ სტრესს და სხვა ნეგატიურ შედეგებს იწვევს.

ამ თვალსაზრისით, ძალზე მნიშვნელოვანია საქართველოს პარლამენტის 2007 წლის 28 დეკემბრის კანონით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებები, რამაც მრავალი სიახლე შემოიტანა და საკმაოდ დახვეწა სასამართლოსთვის მიმართვისა და მხარეთა პასუხისმგებლობის მანამდე არსებული სამართლებრივი პროცედურები.

განსხვავებით ადრე არსებული წესისგან, როცა ნებისმიერ პირს შეეძლო თუნდაც ხელნაწერი ფორმით და თავისუფალი თხრობით გადმოეცა სარჩელსა თუ განცხადებაში თავისი მოთხოვნები, აღნიშნული ცვლილებების შემდეგ დადგინდა უფრო მკაცრი კრიტერიუმები, რომელსაც უნდა პასუხობდეს სარჩელი, წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლოა მივიღოთ დასაბუთებული უარი სარჩელის განხილვაზე.

კერძოდ, სსსკ-ის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მოქმედი რედაქციის თანახმად, სარჩელი (განცხადება) შედგენილი უნდა იყოს წერილობითი ფორმით, როგორც წესი, ნაბეჭდი სახით და უნდა პასუხობდეს საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებული ფორმის ნიმუშს.

ამრიგად, საქმიანი წრეების წარმომადგენლებმა თუ ჩვეულებრივმა მოქალაქეებმა, რომლებსაც სურთ სასამართლოში საქმის წარმოების დაწყება (ან სააპელაციო და საკასაციო საჩივრის წარდგენა) სავალდებულო წესით უნდა იხელმძღვანელონ დამტკიცებული ფორმების ნიმუშებით.

აღნიშნული ნიმუშები შესაძლოა ამ ეტაპზე შორსაა სრულ-

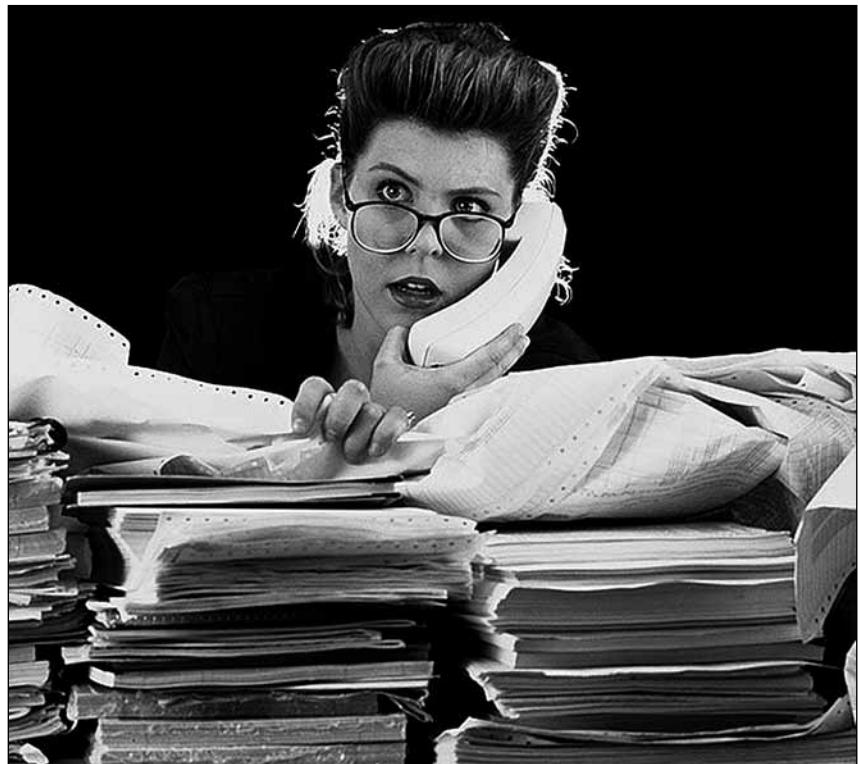
ყოფილებისგან, მაგრამ მათში მეტ-ნაკლებად ამომწურავადაა მითითებული ყველა ის რეკვიზიტი, თუ სარჩელის (განცხადების) ელემენტი, რომელიც აუცილებელია საქმის სწრაფი და სრულყოფილი წარმოებისათვის.

შენიშვნა: საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებული სარჩელის, სააპელაციო და საკასაციო საჩივრების, აგრეთვე სხვა საპროცესო დოკუმენტების ფორმები ყველასათვის ხელმისაწვდომია და განთავსებულია დასახელებული საბჭოს და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ვებგვერდებზე.

სიახლეა ისიც, რომ ამ ნორმების დაცვის კონტროლი პირველ ეტაპზე ეკისრება სასამართლოს კანცელარიის მუშაკს, რომელსაც მიენიჭა არა მარტო ტექნიკური, არამედ წმინდა პროცესუალური სტატუსი. მას დაეკისრა ვალდებულება სარჩელის (განცხადების) მოსამართლესთან წარდგენამდე შეასრულოს გარკვეული კონტროლის ფუნქცია. სახელდობრ: სსსკ-ის 183-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების მიხედვით, სარჩელის

სასამართლოში შეტანისას სასამართლოს კანცელარია ამოწმებს სარჩელის (განცხადების) ფორმალურ (და არა შინაარსობრივ) მხარეს და ფორმალური უზუსტობის აღმოჩენის შემთხვევაში მოსარჩელეს ან მის წარმომადგენელს მიუთითებს უზუსტობის აღმოფხვრის შესახებ (გარდა იმ შემთხვევისა, როცა სარჩელი ან სხვა დოკუმენტი წარდგენილია ფოსტის საშუალებით).

სარჩელის (განცხადების) ფორმალური მხარის შემოწმებისას კანცელარიის მუშაკი აკონტროლებს ერთვის თუ არა სარჩელს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი, ხოლო თუ ასეთი დოკუმენტი არ ერთვის, შუამდგომლობების გრაფაში მითითებულია თუ არა შუამდგომლობა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლების, მისი გადახდის გადავადების ან შემცირების შესახებ. ერთვის თუ არა სარჩელს თანდართული დოკუმენტების ნუსხაში მითითებული ყველა დოკუმენტი, არის თუ არა სარჩელი ხელმოწერილი ან თუ სარჩელი შეაქვს წარმომადგენელს, ერთვის თუ არა სარჩელს წარმომადგენლობის უფლებამო-

სილესის დამადასტურებელი დოკუმენტი და ა.შ. რაიმე ხარვეზის აღმოჩენის შემთხვევაში წარმოდგენს ეძლევა შესაბამისი შენიშვნა და წინადადება მისი აღმოფხვრის შესახებ.

ზემოაღნიშნული საპროცესო დოკუმენტების ნიმუშებით განსაზღვრული ფორმის დაუცველობა, მასში არსებული სავალდებულო რეკვიზიტების უგულებელყოფა ან არასრულყოფილად შევსება გამოიწვევს პირველ ეტაპზე მოსამართლის მიერ განჩინების გამოტანას ხარვეზის შესახებ, ხოლო ამ განჩინებით დადგენილ ვადაში ხარვეზის გამოუსწორებლობა სსსკ-ის 185-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, გამოიწვევს განჩინებას სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის შესახებ. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად კი, თუკი არ არის მითითებული მოსარჩელის მისამართი, გამოტანილი იქნება განჩინება სარჩელის განუხილველად დატოვების შესახებ.

ამ კონტექსტში ასევე ძალზე მნიშვნელოვანი სიახლეა მოპასუხის პასუხისმგებლობის გაზრდა შესაგებლის სავალდებულო წარმოდგენასთან მიმართებით. ცვლილებამდე არსებული რედაქციითაც საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებდა მოპასუხის ვალდებულებას წარედგინა შესაგებელი და თავისი პოზიცია გამოეხატა სარჩელთან დაკავშირებით. თუმცა, ამ ვალდებულების შეუსრულებლობა მოპასუხისთვის არ იწვევდა რაიმე პირდაპირ სამართლებრივ შედეგს.

განსახილველი ცვლილებების შემდეგ კი დადგენილი ფორმით შესაგებლის და შესაბამისი მტკიცებულებების წარმოდგენლობა იწვევს მოპასუხის საწინააღმდეგო პირდაპირ სამართლებრივ შედეგს — **დაუსწრებელ გადაწყვეტილებას**.

სსსკ-ის 201-ე მუხლის მოქმედი რედაქციის თანახმად, საქმის მომზადების მიზნით მოსამართლე უგზავნის მოპასუხეს სარჩელის (განცხადების) და თანდართული დოკუმენტების ასლებს და დაუნიშნავს მოპასუხეს ვადას

იმისათვის, რომ მან წერილობით შეადგინოს თავისი პასუხი (შესაგებელი) სარჩელსა და მასში დასმულ საკითხებზე და წარადგინოს აღნიშნული შესაგებელი სასამართლოს დანიშნულ ვადაში. შესაგებლის წარმოდგენის ვადა ჩვეულებრივ არ უნდა აღემატებოდეს 14 დღეს, ხოლო რთული კატეგორიის საქმეებზე 21 დღეს. ამავე გზავნილით, მოპასუხე ფრთხილდება შესაგებლის წარუდგენლობის შესაძლო შედეგების შესახებ.

ისევე როგორც სარჩელის შემთხვევაში, შესაგებელიც უნდა პასუხობდეს კოდექსით დადგენილ მკაცრ მოთხოვნებს. მასში სრულყოფილად და თანმიმდევრობით უნდა აისახოს მოპასუხის მოსაზრებები სარჩელში მითითებულ თითოეულ ფაქტობრივ გარემოებასა და მტკიცებულებასთან დაკავშირებით. თუ მოპასუხე არ ეთანხმება სარჩელში მოყვანილ რომელიმე გარემოებას, იგი ვალდებულია მიუთითოს ამის მიზეზი და დაასაბუთოს შესაბამისი არგუმენტაციით.

მნიშვნელოვანია ისიც, რომ მოპასუხემ შესაგებელს (პასუხს) უნდა დაურთოს ყველა მტკიცებულება ან მიუთითოს, რომ შესაგებელთან ერთად მტკიცებულებათა წარდგენა არ შეუძლია რაიმე საპატიო მიზეზით. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოპასუხეს ერთმევა უფლება შემდგომში წარადგინოს ეს მტკიცებულებები.

მოპასუხესთან მიმართებაში კიდევ ერთხელ განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ის გარემოება, რომ სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში შესაგებლის არასაპატიო მიზეზით წარუდგენლობის შემთხვევაში, მოსამართლეს სსსკ-ის 201-ე მუხლის მე-7 ნაწილის საფუძველზე გამოაქვს დაუსწრებელი გადაწყვეტილება.

აღნიშნულს აწესრიგებს სსსკ-ის 232¹ მუხლი, რომლის თანახმად, **მოპასუხის მიერ დადგენილ ვადაში პასუხის (შესაგებლის) წარმოდგენლობისას, თუ ეს გამოწვეულია არასაპატიო მიზეზით, მოსამართლეს ზეპირი მოსმენის გარეშე გამოაქვს დაუსწრებელი გადაწყვეტილება**.

ამასთანავე, მოსამართლე დააკმაყოფილებს სარჩელს, თუ სარჩელში მითითებული გარემოებები იურიდიულად ამართლებს სასარჩელო მოთხოვნას. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სასამართლო ნიშნავს მთავარ სხდომას. სხდომის ჩატარების შემთხვევაში მოპასუხისაგან მტკიცებულებების მიღება არ ხდება და სასამართლო მოისმენს მოპასუხის მხოლოდ სამართლებრივ მოსაზრებებს სასარჩელო მოთხოვნასთან დაკავშირებით.

მაგალითად, შპს „იბერია“ კანონით დადგენილი წესით აღძრა სარჩელი მოპასუხე შპს „საქართველოს“ წინააღმდეგ და მოითხოვა ამ უკანასკნელს დაეკისროს მის სასარგებლოდ 100 000 ლარის გადახდა მიწოდებული პროდუქციის ღირებულების ანაზღაურების სახით. ამასთან, შპს „იბერია“ სარჩელში ვერ ასაბუთებს შპს „საქართველოს“ მხრივ ამ ვალდებულების არსებობას. ვინაიდან სარჩელი აკმაყოფილებდა საპროცესო კოდექსით დადგენილ ყველა ფორმალურ მოთხოვნას, სასამართლომ წარმოებაში მიიღო იგი, გადაუგზავნა მოპასუხეს და დაუნიშნა მას 10 დღის ვადა შესაგებლის წარმოსადგენად.

შპს „საქართველოს“ ხელმძღვანელობა გაეცნო სარჩელს, მიიჩნია იგი უსაფუძვლოდ და იმის გათვალისწინებით, რომ რეალურად მას არავითარი ვალდებულება მოსარჩელის მიმართ

არ გააჩნდა, არ წარადგინა შესაგებელი სასამართლოში. მოპასუხემ ივარაუდა, რომ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე ზეპირად განმარტავდა საქმის რეალურ მდგომარეობას და წარადგენდა სარჩელის უსაფუძვლობის დამადასტურებელ უტყუარ მტკიცებულებებს. შედეგად მოსამართლემ ზეპირი მოსმენის გარეშე გამოიტანა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება სსსკ-ის 201-ე მუხლის მე-7 ნაწილის და 232¹ მუხლის საფუძველზე. ჩათვალა, რომ სარჩელში მითითებული გარემოებები იურიდიულად ამართლებდა შპს „იბერიას“ სასარჩელო მოთხოვნას და მოპასუხე შპს „საქართველოს“ მოსარჩელის სასარგებლოდ დააკისრა 100 000 ლარის გადახდა.

როგორც ვხედავთ, შესაგებლის დადგენილ ვადაში და ფორმით წარმოუდგენლობა მოპასუხისათვის, მისი რეალური პოზიციების მიუხედავად, იწვევს მძიმე სამართლებრივ შედეგებს.

სარჩელისა და შესაგებლის გარდა, ზემოთ განხილული აუცილებელი ფორმალური მოთხოვნები ასევე ვრცელდება სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებთან მიმართებითაც და ამდენად, ვფიქრობთ, რომ განსახილველ ცვლილებათა დეტალური შესწავლა და

ცალკეულ შემთხვევაში კვალიფიციური იურიდიული კონსულტაცია დაინტერესებული პირისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელია.

სამართალწარმოებაში მონაწილე პირებმა (მხარეებმა, მოწმემ და ა.შ.) ასევე უნდა გაითვალისწინონ კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი სიახლე, რომელიც უკავშირდება სასამართლოს მიერ გამოძახების და შეტყობინების გაგზავნის წესებს და სასამართლოს დავალებების შეუსრულებლობის სამართლებრივ შედეგებს. სსსკ-ის 73-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად მხარეები, მოწმეები, ექსპერტები, სპეციალისტები და თარჯიმნები შეიძლება დაიბარონ ტელეფონით, დეპეშით, ელექტრონური ფოსტით, ფაქსით ან სხვა ტექნიკური საშუალებით, რაზედაც დგება შესაბამისი აქტი.

სასამართლო თვითონ წყვეტს შეტყობინების რომელი ფორმა გამოიყენოს და არ არის ვალდებული დაიცვას რაიმე თანმიმდევრობა გამოძახების კანონიერ ფორმათა შერჩევისას. ამდენად, ტელეფონით გამოძახება უკვე ისეთივე იურიდიული ძალის მქონე და ლეგიტიურია, როგორც სასამართლოს მიერ უწყევით პირის დაბარება, რაც აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული, რათა თავიდან ავიცილოთ

გამოცხადებით გამოწვეული შესაძლო ნეგატიური შედეგები.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის განსახილველი ცვლილებების შედეგად ასევე განისაზღვრა პროცესის მონაწილეთა მატერიალური პასუხისმგებლობა (ჯარიმები) ამა თუ იმ საპროცესო ვალდებულების საპატიო მიზეზის გარეშე შეუსრულებლობისთვის. მაგალითად, მოქალაქის, საწარმოს, ორგანიზაციის ან დაწესებულების მიერ წერილობითი მტკიცებულების წარმოდგენის შესახებ მოთხოვნის არასაპატიო მიზეზით შეუსრულებლობა იწვევს დაჯარიმებას 150 ლარით, ხოლო განმეორებით წარუდგენლობის შემთხვევაში - პირველადი ჯარიმის სამმაგი ოდენობით.

2007 წლის 28 დეკემბრის ცვლილებებზე საუბრისას ცალკე უნდა აღინიშნოს სსსკ-ის მე-16 მუხლის ახალი რედაქცია, რომლის შედეგად იურიდიული პირის და მისი ფილიალის ურთიერთმართების ზოგადი პრინციპისგან გარკვეულწილად განსხვავებული, თუმცა, პრაქტიკულად მოხერხებული რეჟიმი დადგინდა იმ დავების ტერიტორიული განსჯადობის განსაზღვრისათვის, რომელიც გამომდინარეობს იურიდიული პირის ფილიალის საქმიანობიდან.

მანამდე არსებული ნორმებით, საწარმოს ფილიალთან დაკავშირებული სარჩელი, როგორც წესი, წარდგენილი უნდა ყოფილიყო სასამართლოში არა ფილიალის, არამედ საწარმოს ადგილსამყოფლის მიხედვით. აღნიშნული მუხლის ახალი რედაქციით კი სარჩელი, რომელიც გამომდინარეობს იურიდიული პირის ფილიალის საქმიანობიდან, სასამართლოს წარედგინება მხოლოდ ფილიალის ადგილსამყოფლის მიხედვით, რაც უფრო მოსახერხებელს გახდის მოსარჩელისათვის საჭიროების შემთხვევაში დავის დაწყებას.

თუმცა, მოცემული ცვლილება არსებითად არ ცვლის მოპასუხის სამართლებრივ მდგომარეობას და ასეთ შემთხვევაშიც, ცხადია, მოპასუხედ რჩება იურიდიული პირი და არა მისი ფილიალი.

